

૨૩૦૬૨

રમણી કે રાખસાં ગાયનો
સાર

Reg No 364

ૐ

એક્ષલસીયર ઓપેરા હાઉસ.

ધીકાંટા માસ્તર થીએટર-અમદાવાદ.

સંસારીક, હાસ્ય, શૃંગાર, કૃષ્ણ અને વીર
રસથી ભરપૂર તદ્દન નવોજ ટ્રેજીડી નાટક.

રમણી કે રાખસાં

નાટકના ગાયનો અને સંક્ષિપ્ત સાર.

:: રચનાર ::

" મી. ભટ્ટ."

રચાવી છપાવી પ્રિસિદ્ધ મથક.

HOME DEPARTMENT

(Political)

File No. 2168

Date 25. 10

માલિક:- એક્ષલસીયર ઓપેરા હાઉસ.

આવૃત્તી પહેલી.

પ્રત ૧૦૦૦

કિંમત રૂ. ૦-૨-૦

—બે બોલ—

અખિલ બ્રહ્માંડના નાયક હૈં કારમાં લીન થયેલા પરમ કૃપાળુ પ્રભુની કૃપાથી મારો “ વિધીના વાંક ” નામના નાટ્ય પ્રયોગ લખાયા પછી આ મારો દ્વિતીય નાટ્ય પ્રયોગ “ રમણી કે રાક્ષસી ” નામનો “ એક્ષક્ષીયર ઓપેરા હાઉસ ” ના માલીકોની મીઠી નજરથી ભજવાવાનો અમુક્ય પ્રસંગ મને પ્રાપ્ત થયો છે. કિનાવળને લીધે જો તેમાં કેઈ ભુલ્લયુક્ત દેખાય તો પ્રેક્ષક ગણુ ક્ષમાની દૃષ્ટિએ નિહાળી હંસવ્રત્તિ ધારણુ કરશે એવી આશા છે. અંતમાં માલિકોની પૂર્ણ કૃતેહ ઇચ્છી અત્રે વિરમું છું.

ધીકાંટા
માસ્તર થાયેટર
તા. ૫-૮-૨૬. }

લી હું છું પ્રેક્ષક સમાજનો

“ ભદ્ર ”

આ નાટકના સર્વ હક્ક પ્રસિદ્ધ કર્તાએ પોતાના સ્વાધીન રાખ્યા છે, માટે લેખની પરવાનગી સિવાય કોઇએ છાપવું, છપાવવું, કે ભજવવું નહિ.

લી. ‘પ્રસિદ્ધ કર્તા.’

આ ચોપડી શ્રી કેસરીભાઈ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. વાડીલાલ કેશવલાલે છાપી. ડે. ધીકાંટારોડ—અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય . .

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૦૫૧ વર્ગીક

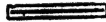
પુસ્તકનું નામ રમણ કે રાજા

વિષય

“રમણી કે રાક્ષસી” રાત્રી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

નાટકની પ્રવેશવાર દુકં હકીકત.

શ્રી મંગળાચરણ

પ્રવેશ ૧ લો જીરધર કેસરીસીંહનો દરબાર,

કેસરીસીંહની વર્ષગાંઠની ખુશાલીમાં નાચ, મુજરા, ગોહર બેગમનો નાચ, બેગમનું સૌંદર્ય અને હાવભાવ જોઈ, કેસરીસીંહ અને તેનો બાયાત ભૂપતસીંહ બન્ને આશક પડે છે. ગીરધરરાય ખટપટીઓ નામનો કેસરીસીંહનો પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી આ પ્રેમનું પીંજણ જાણી લે છે, ગોહર બેગમના પર આશક પડેલો ભૂપતસીંહ ગીરધરરાયના મકાનની નિશાની પુછી તેની ખાનગી મુલાકાતે જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો ગીરધરરાય ખટપટીયાનું મકાન.

ગીરધરરાયની પત્નિ કમળાની પોતાના પતિ માટે ચિંતા, ખટપટીયો ગીરધરરાય રમણી ગોહરને કબજામાં રાખી પૈસા કઢાવવાની ખુશાલીની ધુનમાં આવતો જોઈ કમળા તેના વિચારો જાણી લેવા છુપાય છે. નિશાની મળ્યા મુજબ ભૂપતસીંહ ત્યાં આવી ગીરધરરાયની મુલાકાત લે છે, અને ગોહર બેગમને મેળવી આપવા ઈનામ આપે છે, ખીજો દીવસે મળવાનું નક્કી કરીને જાય છે.

કમળા ત્યાં આવી સ્વામીજી પોતાના માલીકથી બેવફા ન થવાનું સમજાવેછે. ગીરધરરાય તેને ચાલી જવાનું કહેતાં કમળા બેદી રીતે ગુમ થાયછે.

પ્રવેશ ૩ જે જાગીરદાર કેસરીસીંહના મકાનનો એક ભાગ.

જાગીરદાર ગોહર બેગમના ઈશ્કમાં દીવાનાની ધુનમાં આવેછે, ત્યાં ગીરધરરાય આવેછે, ગોહર સાથે મુલાકાત કરાવી આપવાનું વચન આપેછે, ત્યાં દીવાન દીનકરરાય છુપાઇને આ તમામ વાતચીત સાંભળેછે ગીરધરરાયના ગયા બાદ દીનકરરાય કેસરીસીંહને શીખામણના બે શબ્દો કહેછે, જાગીરદાર રાજના સ્થંભ ગણાતા દિવાનનો તિરસ્કાર કરી ચાલ્યો જાયછે દિવાન આધુનીક રાજ્યોની અવદશાના ઉદગારો વ્યક્ત કરેછે,

પ્રવેશ ૪ થી ગોહર બેગમનું મકાન.

નાયકા ગોહરનો મુજરો ચાલતો હોયછે, ત્યાં ખાનગીનો ઉસ્તાદ ગીરધરરાય આવી કેસરીસીંહ તથા ભૂપતસીંહને બનાવટી પ્યારમાં ફસાવી પૈસા કઢાવવાનું અર્ધાં ભાગે કાવતરું કરેછે, ટાઇમ આપ્યા મુજબ ભૂપતસીંહ આવી પહોંચેછે, પ્યારમાં લલચાવી પદસા કઢાવેછે, પરંતુ ગોહર તેના પર સાચા પ્રેમથી આશંક પડી જાયછે, ગીરધરરાય ના આવવાથી જાનેને તાકીદે મુંબાઇ ઉપડી આવવાનું નક્કી કરી નોકરી રહેવા આવેલ એક અજાણ્યા યુવાન સાથે મુંબાઈ જાયછે,

પ્રવેશ ૫ માં ભૂપતસીંહના મકાનનો એક ભાગ.

મુંબાઈ આવેલ ભૂપતસીંહ ગોહર બેગમ પર આશંક પડવાથી

તેનાજ વિચારમાં આવરા જેવો આવેછે ત્યાં તેના ઉદ્દગારો તેની પત્નિ રમા સાંભળી જાયછે, રસિકચંદ્રને ગીરધરરાય ઉપર ગોહર બેગમને લઈ મુંઝાઈ આવવાનો તાર કરવાનું કહી ચાલી જાયછે રમા રસિક પર આશંક પડેછે.

પ્રવેશ ૬ ઠો. નદી કીનારા ઉપર જગીરદારનું મકાન.

જગીરદાર અને ગોહરનો પ્યાર ત્યાં જૂષતનો તાર આવેછે તાર સમજી શકાય તેમ નહી હોવાથી ટેબલ પર મુકેછે ગીરધરરાય અનેના પ્યારનો છુપાઈને કમેરાથી ફોટો લે છે, અને તાર ઉપાડી લેછે ત્યાં દીનકરરાય આ ચર્ચા છુપાઈને જુએછે ગોહર બેગમને જગીરદાર ધનામમાં બહુજ મોટી મીલકતના દરદાગીના અને મકાન આપી અને ખીજ દાગીના લેવા જાયછે ત્યાં ગીરધરરાય ગોહરને તારનો અર્થ સમજાવી ઉપડી જવાનું નકદી કરેછે, અને દીનકરરાય ગીરધરરાયને અટકાવેછે બંને વચ્ચે ચક્રમક ઝરેછે, પરિણામે દિવાન દીનકરરાયનું ખુન કરી, જગીરદારને જખમી બનાવી વહાણમાં બેસી બંને પસાર થાયછે પોલીસો પાછળ પડેછે, પરંતુ પોતાની રીવોલ્વરથી આગળ વધવા ન દેતાં પોતે નાસી જાયછે.

ટૂંકો.

પ્રવેશ ૭ મો. જગીરદારના મકાનનો એક ભાગ.

વૈરની ધુનમાં જગીરદાર પોતાના સેનાપતિને કોઠપણુ ઉપાથે ગોહરને ઉપાડી લાવવા અને બેવફા ગીરધરરાયને તેની બેવફાઈની પુરતી સજા આપવા મુંઝાઈ રવાના કરેછે.

પ્રવેશ ૮ મો બૂપતસીંહના મકાનનો એક ભાગ.

નાચરંગ, ત્યાં ગીરધરરાય અને ગોહરનું આવવું, અનેનો પ્યાર. ગોહર બેગમે ગીરધરરાયનો કરેલો તિરસ્કાર, ગીરધરરાયની કફેડી સ્થિતિ, ગોહર પર વેર લેવાની પ્રતિજ્ઞા.

પ્રવેશ ૯ મો રાજમાર્ગ.

સેનાપતિ અને ગીરધરરાયની મુલાકાત, વેરનો બદલો લેવા બંને નું દરિયા કીનારા તરફ બૂપતસીંહના નોકરના મ્હોથી સાબળ્યાં મુજબ જવાનું નક્કી કરેછે, અને ફેટા તથા તારને જગીરદાર પર પોષ્ટથી રવાના કરવા પોતાના એક માણસને મોકલેછે.

પ્રવેશ ૧૦ મો બૂપતસીંહના મકાનનો એક ભાગ.

રમા અને રસિકનો ગુપ્ત પ્યાર. રસિકના ભેદનું ખુલ્લું, પોતાના પતિ માટે દુઃખ ઉઠાવનાર સતિ કમળાને જોતાં રમાને થતો પશ્ચાતાપ આખરે અનેનો પોતાના પતિને ગોહર બેગમના પ્યારમાંથી છોડાવવાનો કસવ કરીને દરિયા કિનારા તરફ ફરવા જવું.

પ્રવેશ ૧૧ મો દરિયા કીનારો.

ફરવા આવેલા બૂપતસીંહ, ગોહર, રમા, અને રસિકને ગીરધરરાયે ઓળખાવવાં, ગોહરને ઉપાડી જવા માટે હુમલો કરવો. રમા. રસિક તથા બૂપતસીંહનું મૃત્યું, ગીરધરરાયનું પોલીસને શાપ આપી દરિયામાં કુદી નાસી છુટવું, પોલીસનું પાછળ પડવું, ફરવા આવેલ ન્યાયાધીશના કબજામાં બદમાશોનું ફસાવવું.

પ્રવેશ ૧૨ મો રસ્તો.

પોલીસના હાથમાંથી નાસેલો ગીરધરરાય જોટાશા નામના વાણી-
યાના મકાનની ખારી ખુલ્લી જોઈ અંદર ધુસેછે.

પ્રવેશ ૧૩ મો લોભી વાણીયા જોટાશાનું મકાન.

ગીરધરરાયને પોતાના મકાનમાં ચોરી કરવા આવેલ સમજી
શુકિતથી દત્તક દીકરાની વાત કહી ફસાવેછે, લોભી ગીરધરરાય
આખાદ ફસી જાયછે, અને જોટાશા પોલીસના હાથમાં તેને સોંપી દેછે.

પ્રવેશ ૧૪ મો કોર્ટ.

પકડાયેલા ગુન્હેગારોને યોગ્ય સજા ચાયછે. ગીરધરરાયને અને
પદાડસિંહને ફાંસી, તથા અખડુલખાનને દેશનીકાત્ર તથા કેસરીસિંહને
પદબ્રજ કરવામાં આવેછે અને અસલ લકઠાર વારસ વિજયસિંહને
શ્રીપુરની જગીર સોંપવામાં આવેછે.

આનંદ.

આનંદ.

આનંદ.

“ રમણી કે રાક્ષસી ”

નાટકના મુખ્ય પાત્રો.

કેસરીસીંહ...શ્રીપુરનો જાગીરદાર ગોહર બેગમનો આશક.

ભુપતસીંહ...રાજ ગુમાવી બેઠેલ હહેરીલાલા, કેસરીસીંહનો

ભાયાત, ગોહર બેગમનો આશક.

ગીરધરરાય ખટપટીયા...કેસરીસીંહનો પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી,

ખાનગીમાં ગોહર બેગમનો આશક.

દીનકરરાય...કેસરીસીંહનો દિવાન, રાજ્ય ભકત સેવક.

પહાડસીંહ...કેસરીસીંહનો સેનાપતિ.

અબદુલખાન...પહાડસીંહનો સાથીત.

ગોટાશા...લોભી ઉસ્તાદ વાણીયો.

જડજ, બેરીસ્ટર, સિપાઇઓ, દરબારીઓ, ઉસ્તાદ વિગેરે

સી પાત્રો.

ગોહર બેગમ...એક જાણીતી ગાનારી નાયકા ત્રણ ત્રણ

આશકોની માથુક.

કમળા...ગીરધરરાય ખટપટીયાની પતિ પરાયણ પત્નિ.

રમા...ભુપતસીંહની પત્નિ પાછળથી થતી રસિકચંદ્રના

ખ્યારની ઉમેદવાર.

ચંચળ...ગોટાશાની સી.

ખાળાઓ, કંચનીઓ, દાસીઓ વિગેરે.

॥ ॐ ॥

॥ श्री तत्सने परमात्माने नमः ॥

रमणी के राक्षसी

नाटकों का गायन।

भंगलाचरण।

आणाओ—

स्तुति.

श्री हरि ॐ श्री गीरधारी,
कृति गति सृष्टिमां वीस्तारी—श्री
शांति करण, सुधा कुप,
बंधु दुः परी प्रहस स्वरेप,
अयण अभंड ॐ अनुप,
श्री सुरवीधर, गोपाण, वनभाणी—श्री

गायन १ छं.

कंचनीओ—

नाच.

पम, गगग, सानी धधध, सासा पधप गप ग देगरे सा
पम, गगग, सानी धधध, नी सागरे सानी धनी सासासा,
गभप गप गप धप, सानीध भध भध नाध,
सा रे ग रे सानीधप, भगरे सानी धप ध सासासा.

ગાહર બેગમ—

૨

પ્રિય નયનાં લગાય, ગયો બાણ,
 મોપે બાણ મારે, ખ્યારે રે—પ્રિય.
 સૈયારે, મતવારે, સમનવારે.
 ખ્યારે, સૈયારે
 મોહે હસત હસત દુઃખ દે—મોપે.
 કયુંલ દીલકે લે બાઓ,
 ખ્યારે નયનાં મીલાઓ,
 હો ખ્યારે, મતવારે
 કયું ન્યારે હો બાઓ—પ્રિય.

કમળા—

૩

કોઈ નહીં અચળ રહેનારાંરે, ગુમાની સમજો શાણા,
 કયાં ગયા ગર્વ કરનારાંરે, અભિમાની કહોને શાણા ?
 —કોઈ

કંઈક શય રણવીર તણો, નહિ ગર્વ રહ્યો તલમાર,
 જ્યમ વધાની વીજળી, પળ પળ કરે અમકારે—કોઈ
 રાવણ બળી સમ થયા નૃપતિઓ, ચોક ચોકડી નાથ,
 આજ મળ્યું ધન કાલે બરો, બંશે બાલી હાથરે--કોઈ

દીનકરરાય--

૪.

થયા રાજા જીઓ આવા, હુંટે ધન માલ રધયતના,
 બની મશગુલ માયામાં, બન્યા છે કાળ રધયતના,
 ગઈ બહોજલાલી કયાં, વળી વૈભવ અને ભક્તી,
 પરાધીન બેડીમાં જઠડ્યાં, હવે સ્વાધીનતા વસતી.
 વિદેશી કંઠમાં ફસતા, મૂકીને જાન પોતાનું,
 રચાવે રંગ કંઈ જુઠા, ગુમાવે જાન પોતાનું.

નાયકો--

૫

હમકો ચાહને વાલેકો ભી, મંચ પયચાન નહિ,
 આંખ લડનેકી તરફ, તોપે મેરી જાન નહિ.
 દીલતો ખીંચતા હું મગર, કયસે લુલાવે તુમકો,
 ધરતો મોજુદ નહિ, ફીર કાળીલે મહેમાન નહિ.
 અયસે જીનેસે તોહે, કુબકે મર જાના હી ભલા,
 ઉસ્કી ઇજજત ભી નહિ, હો તો વો ઇનસાન નહી.

ગાહર બેગમ--

૬

મેરી જુલતી જવાની, આશકકી ખ્યારી,
 કયસે મેં મીલું સમાલકે ? ...મેરી.
 મેરી ખીલતી કળી એ, માળી ખીના,

મેં કયસે રખુંગી સમાલકે

...મેં

ખ્યારે ખીનાકી, કયસી જીવાની ?

યહાં હય છતીયનકી, રંગત નીરાલી,

દીલ હર્સે, મંય હું દીવાની,

નાહિ ચેન પરત હય, પિયા બિના,

ઉસે કયસે મીલું મે સમાલકે

૭

ભુપતસીંહ અને ગાહર બેગમ--

ગાહર--તહારા, પ્રેમની દારા દીવાની, ખ્યારા જુલી ના જાં

રંગીલા છેલા, રંગ રસ લીના,

પ્રેમ વચનથી, ખાંધી નગીના.

લગની લાલ લગાવી

...ખ્યાર

ભુપત--

ખ્યારી તું સુંદીર નારી,

હૃદય દેવી જાગે વારી,

છબી છે તારી આનંદકારી,

તું માલીક છે આ દીલની,

ગાહર--

દેને દર્શન દેવ સંભારી

ખ્યારા.

રમા અને રસીક.... ૮

રનેહના ઝુલામાં ઝુલાવું હૈયાહાર,

ખોલ્યો કેવો યૌવનનો બહાર.... બાગ આજ

નેહ લોભાવી, ખાવરી બનાવી,

સિક...હું પણ નિવાનો દીલહાર... આજે બન્યો

રસીલી મૂર્તિ અંતરમાં બીરાજી.

રમા...ચોથું ચિત્ત શાણા સરહાર....રનેહના.

કંચનીઓ.... ૯

થુન, થુન, નગ નગ, જગત નગ, નગ,

થરકી જગત, કુખ થરકી રંજ કુંજે,

નગીના છેલા મતવારે,

સૂનાવું બતીયાં, લગાવું છતીયાં,

ઓ દખ છખ વાલે...

નગીના

મંચ પ્યારી જથું, કૃષ્ણકી રાધે,

તુમ હો, રખવાલે...

(૨) નગીના.

રમા અને રસિક... ૧૦

જુલી માફ જાન બહાલા, પ્રેમના અનુરાગથી.
 બુલાવે, લોભાવે, મન અકળાવે,
 તનમન માફ, બહાલા પ્રેમે ફસાવે... બુલાવે.
 તું છે પ્રિય નારી, આ ઉતાવળ શાની
 ધીરજ ધર તું શાણી, કરીશું પ્રેમ ઢહાણી
 વેળા છે શાણા સારી, હવે હું તમથી હારી,
 શાને વઢો નાની વાણી, ફરીએ મોજ માણી...બુલાવે

કમળા—

જગમાં સતિ પતિ, પ્રભુ સમ જાણેરે (૩) સુખમાણે
 ભવસાગરનો તારક એ છે,
 પતિના સુખે સુખ પિછાણેરે (૩) સુખમાણે
 સ્વામી પ્રીતીનો સાગર એ છે,
 પ્રેમે ઢીલકાનો દેવ પ્રમાણેરે (૩) સુખમાણે

૧૫

૧૨

ગીરધર, ગોટાશા, અને ચંચળ....

ગીરધર—આ શુ' (૨)

ચંચળ...લોભી ગુરુને લાલચુ ચેલા, મળીયા લેગા આજ

ગોટાશા...છે કાંઈ લેલનો ભંડાર;

ચંચળ...આ લેલે મુજને ઘેલી કીધી, દીધી લાચારી,

ગીરધર...તમે છો મ્હારા પિતાજી, હવે કેમ કહો ના, ના,

ગોટાશા...હતા જે ભાવ રાધના, તે રાતે ગયા ચાલી.

સમાપ્ત.

શાંતિ !

શાંતિ !!

શાંતિ !!!

અમારા સોલ કોપી રાઈટના ત્રણ અંકી નાટકો

૧. બીર હમીર ચાને રણથંભોરનો ઘેરો.
૨. અમન ચમન.
૩. રાણી અંકા ચાને પંખખ પતન.
૪. ગુજરાતની ગર્જના
૫. સમ્રાટ અંદ્રગુપ્ત.
૬. નવજીવન.
૭. પ્રજાજીવન.
૮. સુધન્વા.
૯. બાલકાલિન.

૧૦. પાંડવ ગુપ્ત નિવાસ.

૧૧. રતિ સુંદરી.

૧૨. લવ-કુશ.

૧૩. ગુણીયલ.

૧૪. ભક્તબાળા.

૧૫. ગંગા શાપ (હિંદી)

૧૬. રક્ત પાન. (,)

૧૭. બેહરે શમશીર (ઉર્દુ)

—અમારા દુકા નાટકો—

૧. “કોની જૂલ ?” ૫ સુવર્ણ પ્રભાત.
૨. “એ કોણ ?” ૬ કાળી નાગણ.
- ૩ “કોણ સરસ ?” ૭. રમણી કે રાક્ષસી.
૪. „ વિધિનો વાંક ”

